

Vleermuisonderzoek energietransitie

Meervleermuis zomertellingen

Notitie van de Zoogdierverseniging

Datum	24 april 2026
Projectnummer	2021.035
Projectnaam	Vleermuisonderzoek Energietransitie
Subsidieverstrekker	Ministerie van LNVN
Onderdeel	Verbetering monitoring Staat van Instandhouding: onderdeel A3c Meervleermuis zomertellingen
Auteur(s)	Wieneke Huls, Petra Verburg
Projectleider	Wieneke Huls
Documentnummer	N2026.007
Deze notitie kan geciteerd worden als	Huls, W, 2026. Vleermuisonderzoek energietransitie: Meervleermuis zomertellingen. Notitie N2026.007. Zoogdierverseniging, Nijmegen

1. Inleiding

Najaar 2020 heeft het ministerie van LNV een subsidie toegekend voor de agendabepaling van monitoring en onderzoek aan vleermuizen in het kader van de energietransitie. Dit onderzoek ("fase 1") is eind 2021 afgerond (Schillemans et al. 2021). Als vervolg daarop is een tweede onderzoek opgestart ("fase 2"): "Vleermuisonderzoek Energietransitie"¹. Het onderzoek van fase 2 bestaat op hoofdlijnen uit twee onderdelen:

- deel A: Verbetering monitoring van de landelijke Staat van Instandhouding (Svi);
- deel B: Bewezen effectieve maatregelen.

De projecten binnen onderdeel A hebben tot doel:

- (nieuwe) methodes (landelijk) toe te passen en eventueel uit te werken, onder andere zodat opname in het NEM wordt gefaciliteerd;
 - kennislacunes op te lossen én
 - tegelijkertijd voor de Habitatrichtlijnrapportages belangrijke data te genereren.

Deze notitie is het resultaat van een project om tot een beter beeld van de Staat van Instandhouding van de meervleermuis (*Myotis dasycneme*) te komen, te zorgen dat alle historische data van zomertellingen bij elkaar beschikbaar zijn en dat nieuwe data in dezelfde database opgeslagen wordt. Data wordt ingevoerd in een portaal in de NEM-structuur, zodat de data is opgeslagen en te verwerken is als NEM-data.

Al vele jaren is er een netwerk van mensen die kraamverblijven van meervleermuis tellen. Deze data zijn altijd verzameld door A.J. Haarsma. Dit project is opgezet om te zorgen dat data makkelijk en uniform ingevoerd en duurzaam opgeslagen kunnen worden. Zo kan de data uiteindelijk mee gaan in het NEM en door het CBS gecheckt worden om onderdeel te worden van de trendbepalingen die uitgevoerd worden voor meervleermuis. Deze dataset geeft een goed beeld van de omvang van de zomerpopulatie van meervleermuis in Nederland. Op dit moment wordt in geen ander meetnet informatie over de zomerpopulatie verzameld.

¹ Verbetering Svi monitoring en bewezen effectieve maatregelen in het kader van de energietransitie
Fase 2 van Plan van Aanpak inclusief kostenraming: Agendabepaling monitoring en onderzoek aan vleermuizen in het kader van de energietransitie; referentienummer 1400012007

2. Werkwijze

In dit deelproject lag de focus op het op uniforme wijze beschikbaar maken van de historische data van kraamverblijven van meervleermuis en deze toe te voegen aan de NDFF. Daarnaast werd een portaal ontwikkeld waarmee uniforme invoer en snelle controle en beschikbaarheid mogelijk gemaakt werd. Zo werd het ook mogelijk om provinciale coördinatie te verdelen onder vrijwilligers om dit werk duurzaam te borgen.

Een groot verschil tussen een meetnet voor zomertellingen en andere meetnetten (zoals het meetnet vleermuis wintertellingen en vleermuis zoldertellingen) is de zeer korte periode waarin representatieve waarnemingen gedaan kunnen worden. Alleen de tellingen tussen 5 en 19 juni mogen meegenomen worden voor de trendberekening van kraamkolonies meervleermuizen in Nederland. Het aantal telpunten bij de start van dit project (40-65) is voldoende voor een goede trendberekening, maar betekent ook dat missende datapunten snel een effect kunnen hebben. Ervaring leert dat in de hele korte monitoringsperiode intensieve terugkoppeling met vrijwilligers nodig is. Zo moet direct worden gecheckt of een waarneming betrouwbaar en volledig is. Door te werken met een webapplicatie waarbij waarnemingen snel kunnen worden ingevoerd en terecht komen bij een coördinator kan deze stap snel en efficiënt worden uitgevoerd. Indien nodig kan dan nog binnen de monitoringsperiode worden bijgestuurd.

In 2023 is gestart met het bouwen van het portaal. Hiervoor moest naast de feitelijke bouw van de applicatie ook veel geregeld worden om bijvoorbeeld alle telgebieden goed in het portaal te krijgen. Daarnaast moesten er uitgebreide instructies komen voor de provinciale coördinatoren en telleiders over de invoer en controles via het portaal. Vanaf 2024 is het Meervleermuisportaal landelijk in gebruik genomen.

3. Resultaten

Het deelproject heeft veel resultaten opgeleverd, zowel wat betreft data als wat betreft vrijwilligers. De historische data is door dit project op orde. Dat wil zeggen dat alle bij de Zoogdierverseniging en AJ Haarsma bekende data tot en met 2025 bij de Zoogdierstichting beschikbaar is. Alle data is (of wordt binnenkort) beschikbaar gemaakt in de NDFF.

Het portaal is werkend voor invoer van alle noodzakelijke typen tellingen, waardoor alle kraamkolonies digitaal kunnen worden vastgelegd. Ook locaties waar geen meervleermuizen actief zijn kunnen worden vastgelegd, zodat ook nul-waarnemingen beschikbaar zijn. Data uit 2024 en 2025 is voor een groot deel via het portaal ingevoerd. Het portaal maakt nu gebruik van faciliteiten van het zoldertellingenportaal, wat zowel technisch als qua gebruikersgemak nadelen kent. Een specifiek portaal voor meervleermuis uitvliegtellingen is in de toekomst noodzakelijk om vrijwilligers blijvend te binden en de gegevens efficiënt binnen te krijgen.

In 10 van de 12 provincies is een actieve provinciale coördinator voor de zomertellingen. In Limburg en Drenthe is geen provinciale coördinatie maar in deze provincies zijn ook nauwelijks kraamgroepen. Het zou mooi zijn om in alle provincies een coördinator te hebben, maar vanwege de lage dichtheid had het werven in deze twee provincies geen prioriteit.

2023 was het Jaar van de meervleermuis. Dit heeft het tellen en het bewustzijn bij overheden en huiseigenaren een impuls gegeven. Het portaal was in 2023 werkend, maar werd nog niet veel gebruikt. In 2023 en 2024 zijn avonden georganiseerd om gebruikers te instrueren. Er is sinds de instructies een duidelijke toename van het aantal gebruikers van het portaal.

Sinds 2023 zien we dat er veel tellers en telleiders bij gekomen zijn. Bij het schrijven van deze notitie zijn er 93 actieve vrijwilligers (telleiders) op het portaal.

In het kader van dit project is de handleiding voor het gebruik van het portaal geschreven en is de handleiding voor uitvliegtellingen en vliegrouzetellingen herschreven.

We kunnen stellen dat de voorbereidingen voor een NEM-meetprogramma voor zomertellingen van meervleermuis in een minimale versie klaar zijn. Er is nog een aantal zaken te regelen, voordat het werkelijk als NEM-meetprogramma uitgerold kan worden. Hierover moeten echter eerst strategische keuzes gemaakt worden.

4. Conclusies en aanbevelingen

Met de afronding van dit project is de methodiek Zomertellingen meervleermuis landelijk toepasbaar, zijn de faciliteiten daarvoor in minimale vorm beschikbaar en kunnen deze door de vrijwilligers gebruikt worden. Toevoegen van monitoring van de zomerpopulatie van meervleermuis aan het NEM is een belangrijke basis voor de monitoring van deze Habitatrichtlijnsoort, waarvoor we als Nederland een internationale verplichting hebben. Hiervoor zijn nadere afspraken nodig met het CBS, is een eigenstandig portaal voor meervleermuis uitvliegtellingen nodig en langjarige financiering van de coördinatie van vrijwilligers.

De methode is eventueel uit te breiden naar andere soorten met kraamverblijven, kraamgroepen en kolonies. Het verdient aanbeveling om deze opties serieus te bekijken.